

Tomasz Taraszkiewicz

Rozwój potencjału turystycznego województwa pomorskiego poprzez pobudzanie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Ekonomiczne Problemy Usług nr 53, 587-599

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

TOMASZ TARASZKIEWICZ

Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku

ROZWÓJ POTENCJAŁU TURYSTYCZNEGO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO POPRAZ POBUDZANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI NA OBSZARACH WIEJSKICH

Wprowadzenie

Województwo pomorskie stanowi region obfitujący w niezliczone walory i atrakcje turystyczne. Istotną szansą na aktywizację czy też nadanie tempa procesom realizacji wielu idei zdecydowanie mogą być różnego rodzaju środki finansowe napływające z Unii Europejskiej. Jedną z nowych, niewątpliwie cennych i wartych głębszej analizy inicjatyw intensyfikujących rozwój potencjału turystycznego stanowi projekt szkoleniowy *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza*. Powodzenie realizowanych przedsięwzięć rozwojowych w głównej mierze uzależnione jest od postaw prezentowanych przez rolników – uczestników programu szkoleń – jako osób planujących prowadzić działalność turystyczną.

1. Główne założenia programowe projektu *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza*

Organizatorem projektu *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* jest Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku. Jako partnerzy programu w przedsięwzięciu partycypują Wydział Turystyki i Rekreacji Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku oraz Gdańskie Stowarzyszenie Agroturystyki. W pomoc przy realizacji projektu zaangażowane są również jednostki samorządowe – gminy i powiaty, z których pochodzą uczestnicy szkoleń.

Celem programu jest wyposażenie rolników i ich domowników, mieszkających na terenie województwa pomorskiego, a zwłaszcza powiatów: gdańskiego, wejherowskiego, kartuskiego, tczewskiego, starogardzkiego, słupskiego, bytowskiego, malborskiego, nowodworskiego, sztumskiego i kwidzyńskiego, w zasób wiedzy z zakresu podstaw funkcjonowania rynku turystycznego, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki wiejskiej i agroturystyki. Szkolenie kierowane jest zwłaszcza do rolników, którzy zamierzają podjąć zatrudnienie w sektorze turystyki, prowadzić własną działalność gospodarczą w turystyce, kreować produkty turystyczne na obszarach wiejskich.

Program trzymiesięcznych szkoleń obejmuje wykłady i warsztaty z zakresu podstaw: turystyki kwalifikowanej, ekonomii i zarządzania, marketingu, integracji zawodowej, finansów i rachunkowości, ochrony środowiska i elementów psychorozwoju. W toku zajęć uczestnicy zdobywają wiedzę i umiejętności, m.in.: pozwalające uruchomić własną firmę, ułatwiające organizację imprez rekreacyjnych, powoływanie wiejskich biur turystycznych, uruchamianie agroturystyki, przygotowywanie biznesplanów, usprawniające promocję swoich usług i produktów, stosowanie public relations, tworzenie zespołów firm i wspólnych produktów regionalnych, prowadzenie rachunkowości własnego przedsiębiorstwa, pozyskiwanie źródeł finansowania dla realizowanych przedsięwzięć, ekspansję działalności zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju, jak również samorealizację i odniesienie sukcesu zawodowego. W trakcie warsztatów terenowych uczestnicy szkolenia odwiedzają funkcjonujące gospodarstwa agroturystyczne. Realizacja projektu odbywa się jednocześnie w trzech ośrodkach szkoleniowych Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego – w Gdańsku, Starym Polu i Strzelinie. Organizatorzy zapewniają uczestnikom materiały szkoleniowe oraz wyżywienie w formie obiadów i serwisów kawowych. Dla osób mieszkających poza miejscem szkolenia przewidziane zostało zakwaterowanie w hotelach przy ośrodkach szkoleniowych bądź zryczałtowany zwrot kosztów transportu.

Projekt *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* realizowany jest od 21 lutego 2009 roku do 23 maja 2010 roku w czterech trzymiesięcznych cyklach. Każdy cykl szkoleń obejmuje 176 godzin wykładów i warsztatów. Zgodnie z przewidywaniami organizatorów w programie udział weźmie łącznie 720 osób. Po ukończeniu szkolenia i satysfakcjonującym zdaniu egzaminów końcowych uczestnik otrzyma certyfikat przedsiębiorcy – organizatora turystyki.

Co ważne, uczestnictwo w projekcie jest bezpłatne, a całkowity jednostkowy koszt szkolenia wynosi 3725 zł, stanowiąc niejednokrotnie kwotę poza możliwościami finansowymi wielu uczestników. Projekt jest współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007–2013*, działanie 8.1 – Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie. Warto zauważyć, iż priorytet II (Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyj-

nego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących, jak i priorytet VIII (Regionalne kadry gospodarki) stanowią istotne źródło funduszy europejskich wykorzystywane do finansowania szkoleń i doradztwa dla pracowników przedsiębiorstw i organizacji turystycznych, przyczyniając się do rozwoju turystyki w regionie, co zostało ujęte w strategii rozwoju potencjału turystycznego województwa¹. Regionalne wdrażanie znacznej części działań następuje poprzez Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego.

Warto zaznaczyć, iż jest to pierwszy tak kompleksowy projekt i zarazem realizowany na tak ogromną skalę. Zwykle organizowane przez ośrodki doradztwa rolniczego szkolenia trwały jeden, maksymalnie dwa dni i dotyczyły pewnych wybranych aspektów konkretnej problematyki. Do realizacji tego projektu zaangażowana została ponadsiemdziesięcioosobowa kadra wykładowców i trenerów reprezentujących szerokie spektrum praktyki i teorii funkcjonowania agroturystyki i turystyki wiejskiej. Udział Unii Europejskiej w finansowaniu przedsięwzięcia wynosi 85%, pozostałe 15% pochodzi z budżetu państwa. Całkowity budżet programu opiewa na kwotę 2,682 mln zł².

Zgodnie z założeniami organizatorów prowadzone w ramach projektu szkolenia spowodują pobudzenie przedsiębiorczości na wsi, zaowocują powstaniem nowych miejsc pracy i przyczynią się do rozwoju kwalifikowanej turystyki wiejskiej w województwie pomorskim. Wedle zamierzeń organizatorów uczestnicy projektu po ukończeniu szkolenia zyskają miano liderów tego biznesu. Potencjał turystyczny obszarów wiejskich województwa pomorskiego zdecydowanie nie jest w pełni wykorzystywany. Ostatnimi czasy widoczny jest deficyt działań rozszerzających ofertę agroturystyczną o nowe produkty w regionie, w tym markowe produkty turystyczne. Odpowiedzią na zmieniające się trendy w turystyce oraz ewoluujące preferencje i zachowania turystów mogą okazać się wiejskie biura turystyczne, oferujące zorganizowane imprezy rekreacyjno-turystyczne, atrakcyjne kąpieliska wiejskie, całoroczne warsztaty garncarstwa, wikliniarstwa, grille w miejscach widokowych czy też wiele różnego rodzaju innych produktów agroturystyki i turystyki wiejskiej³.

Komisja konkursowa, wyłaniając na podstawie pisemnych zgłoszeń spośród kandydatów uczestników projektu, stosowała preferencje dla osób podejmujących lub rozważających próby podjęcia dodatkowej, pozarolniczej działalności gospodarczej, zainteresowanych rozwojem turystyki wiejskiej w gminie, a zwłaszcza – przykładowo – zamierzających stworzyć atrakcyjną, łączącą różne usługi ofertę

¹ *Program Rozwoju Produktów Turystycznych Województwa Pomorskiego na lata 2008–2013*, Pomorska Regionalna Organizacja Turystyczna, Gdańsk 2008, s. 86.

² *Umowy podpisane przez Samorząd Województwa Pomorskiego – 8.1.2.*, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, 23.12.2009.

³ *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza*, red. D. Makowska, Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku, Gdańsk 2009, s. 3.

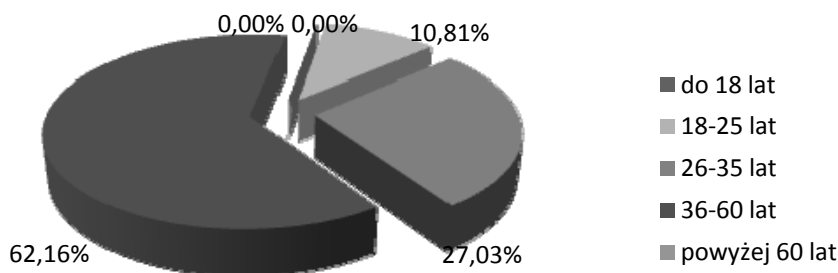
turystyczną, rozważających podjęcie współpracy z innymi rolnikami i przedsiębiorcami wiejskimi, planujących doprowadzić do połączenia się różnych wiejskich przedsiębiorstw turystycznych, zamierzających uruchomić biuro turystyczne oferujące zorganizowane wczasy wiejskie, jak również planujących podjęcie pracy w przedsiębiorstwie turystycznym⁴.

2. Wybrane aspekty charakterystyki prowadzonych badań

Ponieważ główne ogniwo procesu szkoleniowego stanowią uczestnicy, którzy mają stanowić czynnik sprawczy oczekiwanych zmian, aby poznać opinie samych zainteresowanych na temat ewentualnego wpływu prowadzonego projektu na potencjał turystyczny województwa pomorskiego, przeprowadzono badanie ankietowe. Badanie było dobrowolne i anonimowe. Formularz ankietowy składał się zarówno z pytań otwartych (3), jak i zamkniętych (15). Umożliwiające analizę w segmentach dodatkowe cztery pytania o charakterze metryczkowym umiejscowiono na końcu formularza. Dziewięć pytań w sposób bezpośredni bądź pośredni dotyczyło kwestii wpływu realizowanego przedsięwzięcia na rozwój potencjału turystycznego.

Prezentowane w dalszej części informacje dotyczą pierwszego z trzech planowanych cykli badań. Przedstawione badanie zostało przeprowadzone na reprezentatywnej w II cyklu szkoleń próbie 111 respondentów, wylosowanych spośród uczestników projektu w Gdańsku i Strzelinie, w okresie od 29 sierpnia do 15 listopada 2009 roku. Większość ankietowanych stanowiły kobiety (62%). Respondenci legitymowali się w 78% wykształceniem średnim i w 22% wykształceniem wyższym. Dominującą grupę uczestników szkolenia stanowiły osoby w wieku 36-60 lat. Wśród kursantów nie znalazły się ani osoby w wieku do 18 lat, ani powyżej 60. roku życia (rysunek 1).

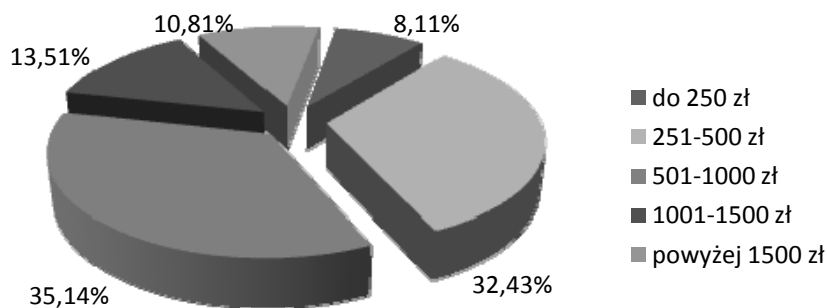
⁴ Materiały źródłowe Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Gdańsku.

Rys. 1. Struktura wiekowa uczestników programu *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza*

Źródło: opracowanie własne.

Ponad 86% respondentów posiada obecnie gospodarstwa rolne, a ponad 75% w gospodarstwach rolnych pracuje. Uczestnicy szkolenia zajmują się głównie hodowlą drobiu, bydła, trzody oraz uprawą roślin zbożowych, gdzie dominuje żyto, owies, gryka i pszenżyto. Nieliczni prowadzą sadownictwo. Jako uzupełnienie dochodów gospodarstwa domowego podawana była praca zarobkowa małżonka, renta, emerytura, jak również przychody z działalności transportowej, handlowej i gastronomicznej. Ponad trzech na czterech uczestników szkolenia ma lub miało wcześniej styczność z prowadzeniem działalności w turystyce. Pod względem wysokości średnich miesięcznych dochodów na członka rodziny najczęściej wskazywaną możliwością był przedział 501-1000 zł, w niewielkim stopniu wyprzedzając zakres 251-500 zł (rysunek 2).

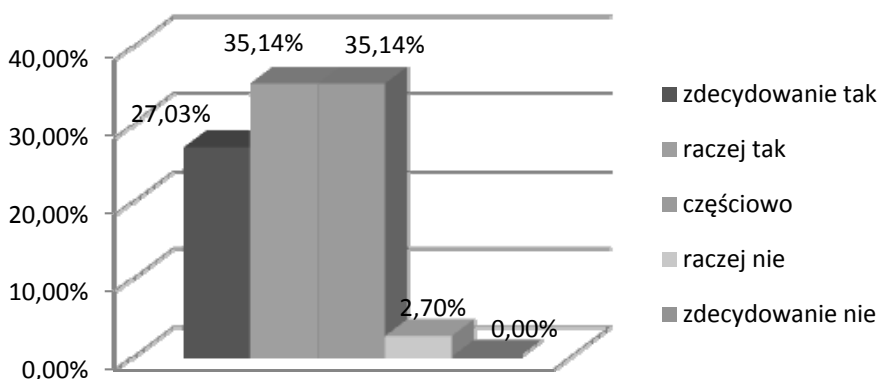

Rys. 2. Średni miesięczny dochód na członka rodziny uczestników programu *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza*

Źródło: opracowanie własne.

Materiał poznawczy zaowocował możliwością wypracowania wieloaspektowych wniosków dotyczących wpływu prowadzonego projektu *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* na potencjał turystyczny województwa pomorskiego.

W opinii ponad 70% ankietowanych program raczej bądź częściowo przyczyni się do rozwoju kadry pracującej obecnie w agroturystyce. Zdecydowanego przyczynienia się do rozwoju personelu spodziewa się nieco ponad 27% uczestników (rysunek 3).

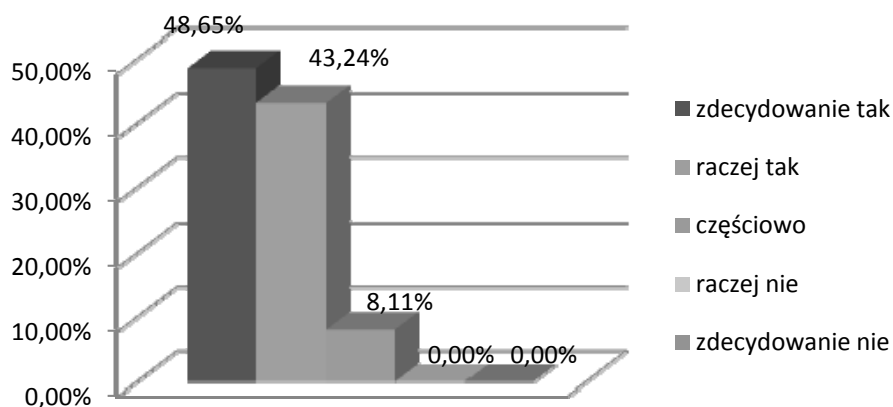

Rys. 3. Przyczynienie się programu *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* do rozwoju kadry pracującej w agroturystyce

Źródło: opracowanie własne.

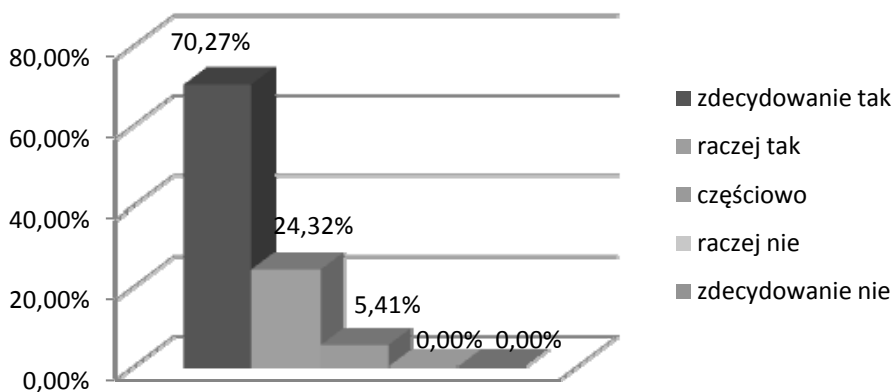
Uzyskany wynik należy ocenić pozytywnie, chociaż można by oczekiwać znacznie większego zdecydowania ankietowanych w tak ważkiej kwestii dla obsługi ruchu turystycznego jak kadry.

Natomiast ponad 90% uczestników jest zdania, iż program zdecydowanie lub raczej ułatwi rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej w agroturystyce. Według 8% ankietowanych projekt po części będzie miał wpływ na ułatwienie uruchamiania działalności (rysunek 4).

Rys. 4. Wpływ programu *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* na ułatwienie rozpoczęcia własnej działalności w agroturystyce
Źródło: opracowanie własne.

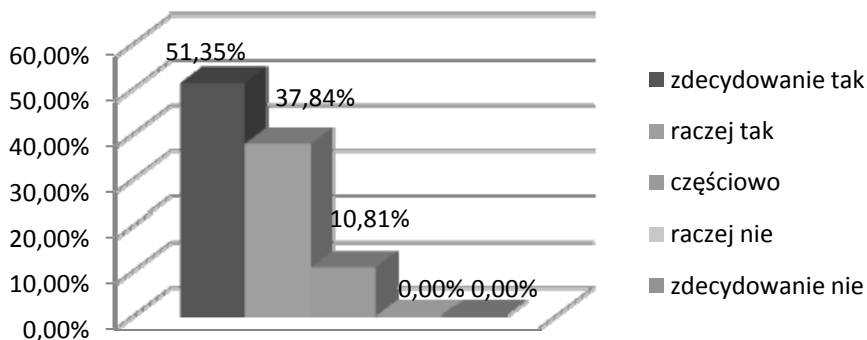
Jeszcze więcej, bo blisko 95% uczestników badania, prezentuje stanowisko, iż osobom prowadzącym już własne gospodarstwo agroturystyczne szkolenie zdecydowanie lub raczej tę działalność ułatwi. Zdecydowanego ułatwienia spodziewa się siedmiu na dziesięciu ankietowanych (rysunek 5).

Rys. 5. Wpływ programu *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* na ułatwienie prowadzenia własnej działalności w agroturystyce

Źródło: opracowanie własne.

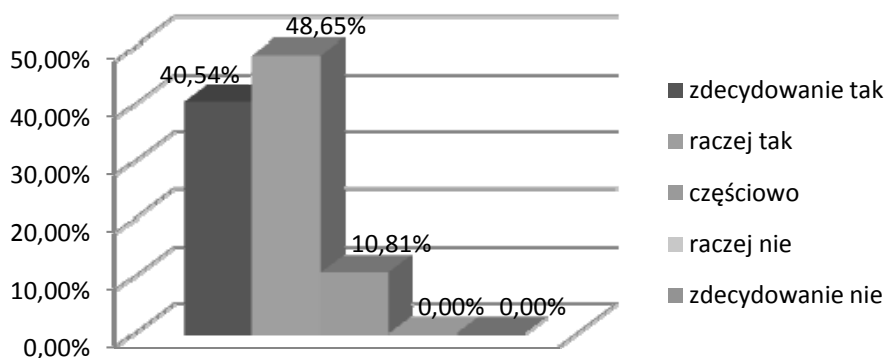
W opinii ponad połowy respondentów *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* zdecydowanie zaowocuje uruchamianiem przez uczestników szkolenia własnych działalności w agroturystyce. Raczej lub częściowo takich skutków spodziewa się odpowiednio 38 i 11 % ankietowanych (rysunek 6).

Rys. 6. Zaowocowanie programu *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* uruchomieniem własnej działalności w agroturystyce

Źródło: opracowanie własne.

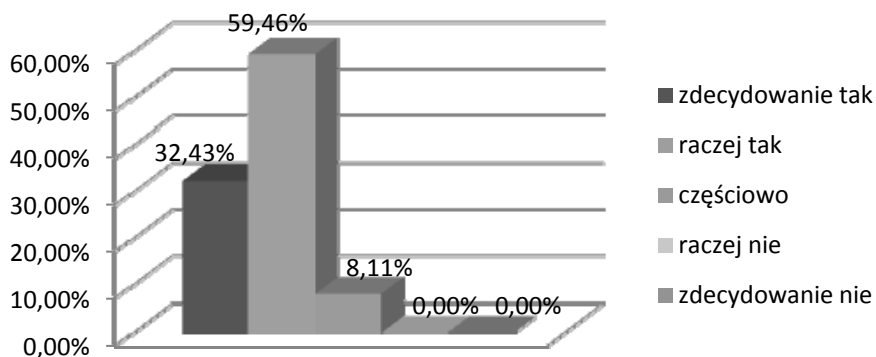
Wielu uczestników szkolenia w obliczu malejących ostatnimi czasy wpływów z działalności rolnej i jednocześnie nie będąc całkowicie przekonanymi co do możliwości czerpania w przyszłości satysfakcjonujących profitów z samej turystyki, stoi na stanowisku, że w ich położeniu optymalnym rozwiązaniem zdaje się być strategia dywersyfikacji. W związku z tym upatrują w projekcie wartości mogących ułatwić proces rozszerzania prowadzonej obecnie w ich gospodarstwie działalności rolnej o turystykę. Zdecydowanie łatwiejszego i raczej łatwiejszego procesu rozszerzania dzięki szkoleniom oczekuje odpowiednio ponad 40 i blisko 49% uczestników. Jedynie częściowych ułatwień spodziewa się prawie jedenastu na stu ankietowanych (rysunek 7).

Rys. 7. Ułatwienie przez program *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* rozszerzenia prowadzonej obecnie działalności gospodarstwa rolnego o turystykę

Źródło: opracowanie własne.

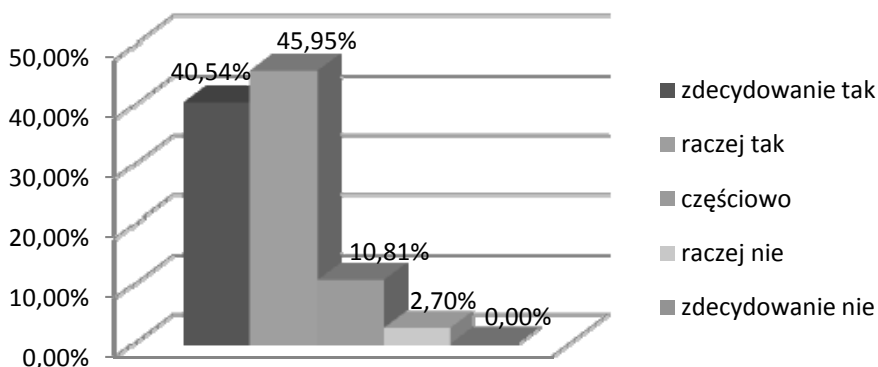
Według blisko 60% ankietowanych program *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* raczej przyczyni się do rozszerzenia oferty turystycznej w regionie, natomiast dla 32% respondentów nastąpi to w sposób zdecydowany (rysunek 8).

Rys. 8. Przyczynienie się programu *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* do rozszerzenia oferty turystycznej regionu

Źródło: opracowanie własne.

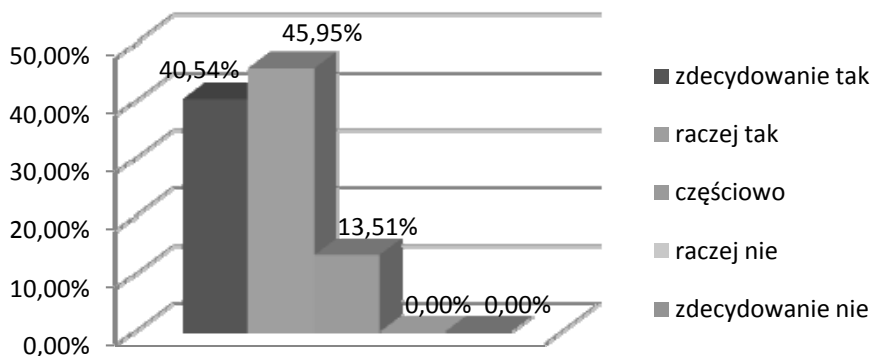
Dla ponad 96% uczestników projektu realizowany program oznacza podniesienie poziomu atrakcyjności turystycznej regionu. Jedynie niespełna 3% respondentów wyraziło swoje obawy, iż inicjatywa *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* raczej nie podniesie atrakcyjności turystycznej województwa pomorskiego. Jedenastu na stu uczestników szkolenia przewiduje, iż przyczyni się ono w sposób częściowy (rysunek 9).

Rys. 9. Przyczynienie się programu *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* do podniesienia poziomu atrakcyjności turystycznej regionu

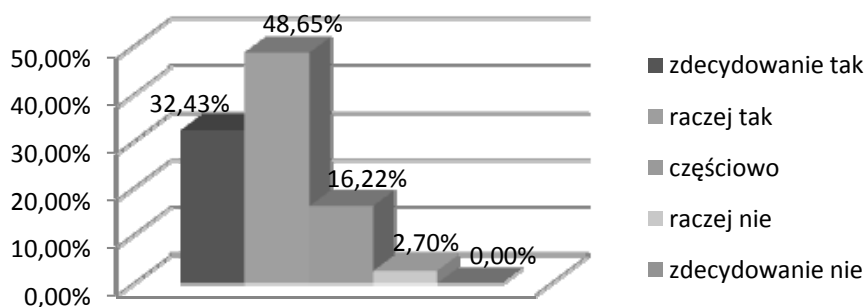
Źródło: opracowanie własne.

Również ponad 96% uczestniczących w szkoleniach uważa, iż zaowocują one powstawaniem nowych produktów turystycznych. Częściowy wpływ projektu na takie możliwości przewiduje niespełna 14% respondentów przeprowadzonego badania ankietowego (rysunek 10).

Rys. 10. Zaowocowanie programu *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* powstaniem nowych produktów turystycznych w regionie
 Źródło: opracowanie własne.

W pytaniu bezpośrednio odwołującym się do meritum problematyki badania poproszono respondentów o odniesienie się do kwestii możliwości spowodowania przez program *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* rozwoju potencjału turystycznego województwa pomorskiego. W opinii jedynie niespełna 3% uczestników szkolenia inicjatywa raczej nie odniesie zamierzonego skutku. Natomiast według ponad 81% respondentów dzięki realizowanemu projektowi zdecydowanie lub raczej nastąpi widoczny rozwój potencjału turystycznego województwa pomorskiego (rysunek 11).

Rys. 11. Spowodowanie przez program *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* rozwoju potencjału turystycznego województwa pomorskiego

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Podsumowując powyższą analizę wyników prowadzonego badania, należy podkreślić fakt, że w szkoleniu biorą udział osoby żywo zainteresowane problematyką turystyki i poważnie rozważające uruchomienie działalności agroturystycznej. Respondenci dysponujący ogromnym bagażem doświadczeń, zmagający się na co dzień z wieloma trudnościami prowadzenia działalności rolniczej w obecnych realiach rynkowych, także w przypadku turystyki mają świadomość występowania, oprócz zdecydowanie mocnych stron i szans, wielu słabych stron i zagrożeń. Mimo niskiej rentowności i efektywności w sektorze rolnictwa oraz pomimo niewielkich dochodów w małych gospodarstwach, jednak z powodu dużego sentymentu, poszanowania tradycji rodzinnej, lokalnego patriotyzmu, a przede wszystkim nieukrywanej satysfakcji czerpanej z prowadzonej działalności, z konsekwencją, poświęceniem i pasją zajmują się rolnictwem. Jeśli uczestnicy szkoleń nie będą postrzegać działalności w turystyce wyłącznie jako podstawowego źródła utrzymania i zarazem jedynego sposobu na zarabianie pieniędzy, ale jako rozwojowy rynek, na którym stosunkowo łatwo zaistnieć, rozszerzając prowadzoną działalność rolną o obsługę ruchu turystycznego, planowane przedsięwzięcia mają wysokie szanse na implementację w praktyce. Źródłem największej satysfakcji i zadowolenia ze spełnienia w nowej roli najprawdopodobniej będzie posiadanie stałych, zadowolonych klientów – letników rokrocznie odwiedzających gospodarstwo agroturystyczne na zasadzie marketingu szeptanego, przekazujących dobre słowo rodzinie, swoim znajomym i osobom z najbliższego otoczenia.

Według opinii wielu rolników uczestniczących w szkoleniach agroturystyka ma znaczne szanse okazać się bardzo dobrym sposobem na wykorzystanie ogromnego potencjału wsi. Z kolei dzięki inicjatywom typu *Tworzenie regionalnych produktów turystycznych na obszarach wiejskich Pomorza* będzie następować rozwój turystyki wiejskiej i agroturystyki, co niewątpliwie przyczyni się do zwiększenia potencjału turystycznego województwa pomorskiego.

DEVELOPMENT OF TOURIST POTENTIAL IN POMORSKIE VOIVODESHIP BY STIMULATING ENTREPRENEURSHIP IN RURAL AREAS

Summary

The article describes the meaning of “Creating regional tourist products in rural areas of Pomerania Project” in the process of developing tourist potential of Pomorskie Voivodeship. The conducted survey reveals promising attitudes of participants in the

program. Certain number of attendees had been encouraged to develop small enterprises or diversify their farming activity with tourism. Most of them are aware of the unique and specific features of their rural region and its value for tourist traffic. Training and education provided during the project are very likely to stimulate taking up initiatives, enhance and improve tourist services. This valuable initiative may result in new tourist brand products and wider tourist use of many assets of rural areas, seen as only farming regions so far.

Translated by Tomasz Taraszkiewicz